Els vocabularis barcelonins d'Ausiàs March al segle XVI

Germà Colon Domènech

Índex

1. ELS «VOCABLES ESCURS» D'AUSIÀS MARCH I LLUR CONTEXT
2. DESCRIPCIÓ DE LES TRES EDICIONS
3. CRITERIS DE TRANSCRIPCIÓ
4. EDICIÓ DELS TEXTOS
5. ÍNDEX DE MOTS
6. A TALL DE CONCLUSIÓ

El desembre del 1951, a la sala de reserva de la Biblioteca de Catalunya, vaig copiar els tres petits vocabularis que publico ací, després d'haver-se escolat més de trenta anys. Recordo com llavors el Dr. Bohigas, que entrava i sortia per aquella sala, s'interessà pel meu treball, el qual, però, va haver de restar interromput. Ara li prego que l'accepti com a sincera expressió del meu afecte.

Els tres reculls són prova que, al segle XVI, els lectors barcelonins apreciaven força la producció del poeta de Gandia i que uns benemèrits llibreters assajaren d'apropar-los-la. No cal al·ludir a l'admiració que aquesta poesia suscità en altres indrets i entre els erudits més selectes, no solament a les terres catalanes.

1. ELS «VOCABLES ESCURS» D'AUSIÀS MARCH I LLUR CONTEXT

Des que les poesies d'Ausiàs March foren dutes a la impremta al segle XVI, hom va acompanyar-les de postil·les i aclariments lingüístics. Això mostra que, si un autor mort el 1459 exigia aquestes ajudes passada amb prou feines una centúria, la llengua es trobava en crisi. És un fet sabut, però el cas ausiasmarquià resulta il·lustrador. El 1539 les obres del poeta eren estampades a València en edició bilingüe catalano-castellana, a cura de Baltasar de Romaní; és l'edició prínceps. Poc després, el 1543, Carles Amorós imprimia a Barcelona el text català «ab una declaratió en los marges de alguns vocables scurs» (= edició *b)*. El 1545 i el 1560, en noves estampacions (edicions *c* i *e* respectivament), les postil·les marginals i qualque afegitó eren posats als llibres per ordre alfabètic («Taula y alfabet dels vocables scurs»), amb la particularitat que ací el mot català explicador va generalment acompanyat del castellà. L'obra del 1543 conté 51 escolis amb els quals hom interpreta arcaismes *(«veus* per vegades»; «*membrar* per reduyr a memòria») o bé, amb més o menys encert, termes valencians o catalano-meridionals oblidats a Barcelona («*sent* per menyscabat o buyt»). En el text del 1545 la taula comprèn 66 entrades del tipus: «*affeblit* per dèbil, o por desvalido», «*cavorca,* per cova, o por cueva», «*setje* per siti o por assedio o cerco enderredor», «*rost,* per loch pendent o por lugar enyesto», etc. La taula del 1560 consta de 82 unitats, amb innovacions de poca importància, on de tant en tant ha estat oblidada l'explicació en castellà, probablement perquè hom la ignorava (cf. «*ormar,* adobar la xàrcia de la nau», «*romanir,* per restar, o romandre»), i on han estat esmenades algunes poques errates de l'edició anterior.

L'abast concret d'aquests escolis rau a fer patent que alguns dels mots corrents al segle XV havien envellit ja en la llengua del XVI: *arma* 'ànima', *assats* 'prou', *aulesa* 'maldat', *bran* 'espasa', *endurar* 'dejunar', *eixorc* 'estèril', *palpebres* 'pestanyes', *volp* 'guineu', etc. Únicament en el cas d'*airar* la paraula serveix un cop per a explicar-ne una altra (*b 51*), *i* més tard ha d'ésser aclarida a son torn (*e 43*).

Aquests vocabularis d'Ausiàs tenen sobretot l'esmentat valor simbòlic com a indicació d'una decadència generalitzada de l'idioma. El pas del segle XV al següent representa una davallada considerable. A València, l'any 1521, el canonge Joan Bonllavi traduïa al «valencià» el *Blanquerna* de Ramon LIull, és a dir, que procurava modernitzar el text i fer-lo entenedor als contemporanis; aital curiós personatge seguí anant pel món tot perpetrant altres modernitzacions, per exemple amb textos d'Eiximenis. Però ara, encara no a mitja centúria, un fenomen semblant es produeix a Barcelona.

Hom em permetrà una disgressió, potser massa personal. És colpidor que el torn correspongui a Barcelona, car si hagués estat només a València, els filòlegs i els historiadors de la llengua ja tindrien ben amanida la coneguda explicació: abandó per part dels valencians de la llengua pròpia, castellanització pregona i altres tòpics. El problema, però, resulta més complex i és parió a tot arreu, a Barcelona i a València. En aquesta darrera ciutat, quan fou estampada el 1557 la *Crònica* del rei Jaume, hom hi afegí a la fi una «Taula de paraules difícils», la qual al foli justificatiu és qualificada com a «Expositió de les dictions obscures». Sembla el mateix cas que estem comentant amb l'obra d'Ausiàs March; amb tot, hom comprèn millor la necessitat d'aquests escolis, car la *Crònica* o *Llibre dels feyts* restava molt més allunyada en el temps i, ultra això, perquè ací han estat sobretot explicats termes guerrers caiguts en desuetud (per exemple, «*fonèvol,* és ingeni de guerra antich, feyt a modo de fona, ab la qual fona tiraven pedres»), particularment els d'origen aràbic (per exemple, «*torre albarrana,* és torre mestra, e més principal»; «*almajanech,* és ingeni de guerra pera tirar pedres com a fonèvol»), més aviat que no arcaismes autòctons, bé que n'hi ha alguns (per exemple, «trotant, e *d'arlot,* significa al galop»; «... *brocada,* és encontre, o escaramuça»; «ahon se llig *castigamlos,* ço és asinitram-los, e advertim-los»). Fins i tot constatem qualque coincidència amb els vocabularis ausiasmarquians: així, mentre el mot *aulesa* d'Ausiàs és explicat com a «vellaqueria», la variant formal *avolea* de la *Crònica* serà glossada com a «maldat, vellaqueria, o traÿció».

La decadència lingüística s'ha abatut com una llosa sobre el català i les justificacions que els uns i els altres cercarem o creurem haver trobat no modificaran uns fets evidents. Els grans autors medievals, «els nostres clàssics», ja no poden ésser una guia; per comprendre'ls cal recórrer a ajuda. L'allunyament entre els models i la realitat grisenca ha esdevingut major cada dia.

Tornem, doncs, als nostres «vocables escurs».

2. DESCRIPCIÓ DE LES TRES EDICIONS

2.1. *Edició b:*

[Portada:] Les Obres / de Mos/sen Av/sias / March, / ab vna declara/tio en los marges / de algvns / vocables / scvrs. //

[Colofó:] Foren Impreses y acabades les obres del / extre*n*u caualler mossen Ausias March / en la insigne Ciutat de Barcelo/na per mestre Carles amo/ros Prouençal Lany / M.D.XL.III. / A .XXII. / del Mes De desembre. //

2.2. *Edició c:*

[Portada:] Les Obres del valeros y extre/nv cavaller, vigil / y elegantissim po/eta Ausias March. Nouament / reuistes y estampades ab / gran cura y dili-/gencia. Po/sades / totes les /declarasions / dels uocables scurs / molt largament en la taula / *[enmig el Fènix amb la llegenda:* Mereix qui feu / Les obres daquest libre./ Meritament. / Renom de Foenix home]. / MDXXXXV.

[Colofó:] Foren impreses y acabades les obres del extre*n*u / caualler mossen Ausias March en la in/signe Ciutat de Barcelona per Car/les amoros Prouençal en lany / M.D.XXXXV. a. xxij. del / mes de Desembre.

2.3. *Edició* e:

[Portada:] Les Obres del / valeros cavaller, / y elegantissim poe-/ta Ausias March: Ara no/uament ab molta diligen*c*ia reuistes y or/denades, y de / molts ca*n*ts / aume*n*tades. / [*Escut tipogràfic de Claudi Bornat*] / Imprimides en Barcelona en casa / de Claudi Bornat. /1560. //

3. CRITERIS DE TRANSCRIPCIÓ

En la reproducció conservo intacta la grafia de l'original i no regularitzo pas la puntuació ni tampoc poso accents. Quan he corregit errates evidents, assenyalo en nota la lliçó de l'imprès. A causa de dificultats tipogràfiques, no he mantingut els signes d'abreviació, els quals hi són emprats generalment per una consonant nasal o per la vocal *e;* en desenrotllar-los, he posat en cursiva les lletres suplertes.

En el text de l'edició *b,* que duu les postil·les al marge, he copiat el primer vers del poema ausiasmarquíà (afegeixo la numeració romana que duu en les edicions de Pagès i de Bohigas) i el context on surt la veu explicada. Després, entre claudàtors, transcric la glossa marginal. Els textos *c* i *e,* que són taules alfabètiques, m'he limitat a reproduir-los, tot indicant igualment en cursiva els lemes definits.

En cascuna de les tres edicions les glosses són numerades correlativament. Una de les lletres *b,* o *e* i el número d'ordre serveixen de referència.

He aplegat en l'índex tots els termes catalans, tant els «escurs» com els aclaridors; aquests darrers, els he marcat amb una creueta (+), la qual cosa facilitarà, espero, el treball dels filòlegs. Contràriament al que he realitzat en la transcripció, ací en l'índex he normalitzat la grafia, però he tingut cura de mantenir els trets lingüístics rellevants: una forma *pahuruch* va sota *paoruc* i no pas sota el modern *poruc.* Els claudàtors són emprats allà on hi ha hagut lexematització: per exemple, d'una forma verbal conjugada, la qual ara apareix en l'infinitiu, d'un adjectiu o d'un substantiu en plural reduït al singular, etc.

4. EDICIÓ DELS TEXTOS

4.1. Text de *b:*

«Qvi no es trist de mos dictats no cur», XXXIX.

he si les gents / ab gran dolor m'an vist
de gran delit / *m'arma* fon companyada
1 [*arma* per anima]

e com sos fets / vul veure *de pregon*
mescladament / ab dolor me delita
2 [*de pregon* per primament]
Prest, es lo temps / que fare vida hermita
per *mils* poder / d'amor les festes colre
3 [*mils* per millor]

«Axí com cell qui desija vianda», IV.

Axí com *cell* / qui desija vianda
per apagar / saperillosa fam
4 [*cell* per aquell]
dient quel cos / ab sa compleccio
ha tal amor / com vn lop ho *renart*
5 [*renar* per rabosa]
e qui sens mi / esperança soste
es foll, ho *pech* / ho terrible grosser
6 [*pech* per innocent]

«Lo viscahi ques troba'n alemanya», CI.

si, en *sculls* / per cas se veu posat
esta pahuruch / no sab hon se tel peu
7 [*esculls* per lochs pendents ha totes parts]

he muyra prest / si'n mon parlar *yom feny*
8 [*yom feny* per yom burle]
mon pensament / minuant ma, ja vençut
so presoner / *pahuruch* per vostre seny
9 [*pahuruch* per temeros]

«Alt he, amor d'on gran desigs engendra», III.

lo pacient / no pora dir son mal
tot, *affeblit* / ab lengua mal diserta
10 [*affeblit* per debilitat]

«Tant, en amor ma pens' ha consentit», XXI.

car sens aço / nom do, *ben ahuirat*
ço que no's car / tot mon desig confon
11 [*ben hauirat* per ben auenturat]
el vostre cor / es d'amor axí *sem*
que'n mi pensar / no crech, james atur
12 [*sem* per buyt]

«Sim trob'en part hon li pusca, res dir». LXIX, vers 29.

qui pren de tu / delits, *degr*'auer mals
e plor, aquell / qui *degr'anar trufan*

13 [*degra* per deuria]
14 [*trufan* per burlant]

«la de amor tebeu james yo sia», LXVII.

la de amor / *tebeu* james yo sia
fret: ho tan calt / cremat, tot fins en cendra
15 [*tebeu* per no ser calt ni fret]

«Si com vn Rey senyor de tres ciutats», X.

He no cuydeu / quem sia plasent mos
aquest vedat / ans ne'*ndure* de grat
16 [*endure* per dejune]
molt, es plasent / la carrega'mon dos
james *venço/* fon plaer del vençut
si no de mi / quem plau qu'amor me vença
17 [*venso* per vensim*e*n*t*]
dant fe cascu / que may sera sabut
en lur merçe / lo companyo *membrar*
18 [*me*m*brar* per reduyr ha memoria]

«La mia por d'alguna causa, mon», XXXVII.

Lir entre carts / tot quant de vos yo mir
he quant me pens / me fa creixer d'amor
delit me sent / a les *veus,* sens dolor
he puis me dol / tant com puch soferir
19 [*veus* per vegades]

«Sens lo desig de cosa deshonesta», XXXIII.

car, l'amador / qui son voler no farta
nol *rou* d'amor / lo no cansable verme
20 [*rou* per rosega]

«No pens algun qu*em* allarch en paraules», LXXIII.

y en gran delit / *james* mon cor, *habuyra*
fins qu'en amor / ma pensa, resta, vaga
21 [*james habuyra* per james reposa]

«Sim demanau lo greu turment que pas», LXXXVI.

En Vos pensant / ma pensa es, enclosa
dompdas per vos / ma voluntat no farta
22 [*dompdar* per aman*s*ar]
car yo conech / que, *meriu vaga* pensa

he sab me greu / com nom trob tal defensa
23 [*meriu* per meritau]
24 [*vaga* per desoccupada]

«Ceruo ferit no desija, la font», LXXXIX.

Deuant me veig / de gra*n*s dolor, vn munt
puis *ops* he tant / per 'a mon, intentar
25 [*ops per* menester]

«Colguen les gents ab alegria festes», XIII.

pus fort dolor / d aquesta m te, lo *setge*
car es vn verm / qui romp, la mia, pensa
26 [*setge* per siti]
sera mester / quem sia, *delay* dit
que desta mort / vos ha plagut, plorar
27 [*delay* per depardella]

«Pren men aixi com a patro, que'n plaja», II.

Mas a les veus / es lo vent, fortunal
tant que no pot / sortir, sens lo contrari
28 [*veus* per voltes ho vegades]

«Mai venturos no deu cercar ventura», XIV.

algu, no deu / tan prest son juy, hauer
que cell desllou / qui ventura vol *cenyer*
29 [*cenyer* per abrassar]

«Pvjar no pot algu en molt, valer», XXXII, vers 15.

pobre de bens / he d'auiltat, linatje
no tel's arreus / per mostrar, gran, coratje
30 [*arreus* per les coses nescesa*ries*]
Lir entre carts / tostemps fare, *ma ponya*
que la dolor / james, de mis, partesca
he no penseu / que mon, cas, enferesca
car, major dany / mereix ma gran, vergo*n*ya
31 [*ma ponya* per mo*n* degut]

«Si deu dels cos la mia'rma, sostrau», XVII.

En axi pren / al hom d'amor *poncell*
no pot sentir / passio, mas veu lacte
32 [*poncell* per no ser prouat en casos de amors]

«Molts homens hoig, clamar se, de fortuna», XXXI.

Molts homens hoig / clamar se, de fortuna

he malehir / aquella, per sos actes
volents ab *leys* / fer amigables, pactes
33 [*leys* per ella]

he lom desert / que'nriquir james cuyda
vmple graners / olis, he vins, *embasa*

34 [*embasar* per proueir]

«O mort qui est de molts mals medecina», XXXVI.

aço deman / que leument, puch atenyer
he no es poch / ab que nom, vullau *fenyer*
35 [*fenyer* per burlar]

«Per molt amar ma vida es, en dubte», LV.

mas nom es luny / vn'hora, *desastruga*
que perdrel, mon / sera millor partit
36 [*desastruga* per mal acertada]

«Volgra: ser nat cent, anys, hopus, atras», XLI.

per que son cert / que's pijorat lo mon
aytant poch val / que'll mateix, no sab, hon
sa'ulesa gran / en pus baix loch, baixas
37 [*aulesa* per vellaqueria]
hel home just / fuig, es met, en *cauorca*
per, aquell mal / que james ha pensat
38 [*cauorca* per coua]

«Entre, amor son posat, he fortuna», C.

he tots aquells / que delitar, hi *punyen*
si plaer han / ab ell no s'aconsolen
39 [*punyen* per treballen]

«Leixe la sort lo veu variat, torn», LXXXV.

d'alguna part / lo meu voler, fon, *sem*
per quem, fallí / en part ser, delitos
amor en mi / de, nou, termens ha mes
40 [*sem* per menys cabat ho buyt]

«Si be mostrau que mi no, hauorriu», XXXVIII.

no sent res ferm / ab que lo temps, diuise
ab tot aço / ma pensa no pren *born*
41 [*born* per volta]

«Lo iorn ha por de perdre sa claror», XXVIII.

pochs animals / no clouen, les *palpebres*
e los malalts / creixen de lur dolor
42 [*palpebres* per les pastanyes dels vlls]

«En aquell temps sentí d'amor, delit», XCI.

y es ja dins mi / alterat, y *marfit*
quant altres bens / de moy o veig fugir
43 [*marfit* per mustiu]

«Si col malalt qui lonch temps ha, que jau», LXXXIII.

A tot quant por / ateny ab son martell
tem lo meu cor / fent se franch, a la mort
car no imagin / que nom façe *volpell*
44 [*volpell* per vergonyos ho per envergonyit]

«Vos qui sabeu de la Tortral' costum», XLII.

tracte semblant / james, me troba, *cusca*
presta sere / a quant demanareu
45 [*cusca* per pereosa o empachada]

«Ab tal dolor com lesperit, l'arranca», LIII.

Nom pens que deu / me dona tal, turment
quem veja'l mon / si pert ço que desig
nom restara / sino que mude, *lig*
46 [*lig* per ley]

«Ivnt, es lo temps q*ue* mon goig, es complit», XVI.

mas de present / caych en dolor, no, *lenta*
fort es, e tant / quel cap me fa, mudar
47 [*lenta* per tarda]
Desser vençut / o sobrat, deffenent
es lo tardar / quels pensaments, son *glots*
sens fer se loch / entrar volrien, tots
48 [*glots* per golosos]

«Mes voluntats en gra*n* part descorda*n*ts», LX.

e ple de por / ab ses armes volch noure
mas pres consell / que les tornas, al *foure*
49 [*foure* per bayna]

«Si com lo Taur sen va fuyt per desert», XXIX

car son honor / luny de perill esta
e lo tastart / per temps venir pora
en ser temprat / e vsar de *Renart*
50 [*Renar* per rabosa]

«Si a caseu per ben hoyr, aten», XXXV.
tant envers ell / me so volgut *iresscer*
per lo fallir / qui es com es, per me
51 [*irescer per* ahirar]

4.2. Text de *c:*

[f. + ^{3}v.°] Taula y alfabet dels vocables *e*scurs

A

1 *arma,* per, o por anima.
2 *alt,* e per bon grat/ o por buen parecer.
3 *a̩fflebit,* per debil o por desualido.
4 *art* mon cor, per crema, o por arde mi coraçon.
5 *altruy,* per altri, o por otro.
6 *assats,* per prou, o por harto.
7 *abtesa,* per, o por abilidad.
8 *abuyra,* per sobreix, o por sobre sale.
9 *aulesa,* per, o por vellacaria.
10 *abziach,* per dia de tristeza, o aziago.

B

11 *benhauirat,* per be*n* aue*n*turat, o por bie*n* aue*n*turado.
12 *bomba,* per, o por vanagloria.
13 *born,* per fer marrada, o formar rodeo.

[f. + ^{4}]

14 *brant,* per stoch, o por 'spada.

C

15 *cell,* per aquell, o por aquel.
16 *cella,* per, o por aquella.
17 *conqueria,* per o por conquistaua.
18 *conquerre,* per o por conquistar.
19 *consegre,* per conseguir o por alcançar.
20 *carch,* per carrech, o por cargo.
21 *cauorca,* per coua, o por cueua.
22 *cusca* per o por perezosa o por empachada.

D

23 *de pregon* per primament, o por del todo en todo.
24 *departre* per, o por departir.
25 *degra* per deuria, o por debria.
26 *delay* per dir en laltre mon e por en el otro mundo.
27 *desastruga* per, o por desastrada.
28 *dos* per dessobre, o por encima.
29 *desalt,* per tenir desaltar o por tener descontentacion.

E

30 *endure* per dejune, o por ayune d'ello.
31 *endurar,* per dejunar, o por aiunar de la cosa.
32 *enuolpa,* per enbolica, o por enbuelue.
33 *enbasa,* per proueix o porque haze prouision.
34 *exorch,* per home o por hombre que no engendra.
35 *enbronch,* per cosa corba.

F

36 *foure,* per bahina, o por vayna despada.
37 *feny* per yom burle, o por yo me burlo.
38 *fenyer* per, o por yo me burlar.

L

39 *languiment,* per deffallir, o por desmayar.
40 *leys* per, o por ella.

[f. + 4v.°]

41 *lay* per alla en aquell temps o por en aquel tiempo.

M

42 *mills,* per millor, o por mejor.
43 *membrar,* per o por reduzir a memoria.
44 *ma punya* per mon degut o por mi deuer.
45 *marfit*, per mustiu, o por cosa nuestra.
46 *merriu* per mereixeu, o por mereceys.

O

47 *ops* per o por menester.
48 *orrupte* per debades, o por enbalde.

P

49 *pech,* per ignocent, o por necio.
50 *pahuruch,* per temeros o por temeroso.
51 *pus* per mes, o por mas.
52 *poncell,* per no esser anamorat o por no hauer sido namorado.
54 *punyen* per treballen o por trabajan.
55 *palpebres* per pestanyes, por las pestanyas de los ojos.

R

56 *rou* per rosega o por cosa que roe.
57 *ranart,* per rabosa o por raposo.
58 *rost,* per loch pendent o por lugar enyesto.

S

59 *si col* axi com o assi como.
60 *scull,* per roques, o penyas en mar.
61 *sem* per bibol, o por baldado o herido de gota coral.
62 *sema* per o por cosa co*n*su*m*ida o q*ue* se co*n*sume.
63 *setje* per siti o por assedio o cerco enderredor.

T

64 *truffan* per burlant o por burlando.
65 *tebeu* per no calt ni fret.
66 *timpes* per costes o por montañas.

4.3. Text de *e:*

[f.DD^2 v°.] Tavlay alphabet dels vocables scurs.

A

1 *Arma,* per, o por anima.
2 *Astre*, estela, o ventura.
3 *Alt,* per bon grat, o por buen parescer.
4 *Affeblit,* per debil, o por desualido.
5 *Art mon cor,* per crema, o por arde mi coraçon.
6 *Altruy,* per altri, o por otro.
7 *Assats,* per prou, o por harto.
8 *Abtesa,* per, o por abilidad.
9 *Abuyra,* per sobreix, o por sobre sale.
10 *Aulesa,* per, o por vellacaria.
11 *Abziach,* per dia de tristeza, o aziago.

B

12 *Benhauirat,* per benauenturat, o por bienaue*n*turado.
13 *Bomba,* per, o por vanagloria.
14 *Bornar,* per fer marrada correr, o formar rodeo.
15 *Born,* per curs, o cami, o por camino.
16 *Brant,* per stoch, o por espada.

C

17 *Canela,* per la candela.
18 *Cell,* per aquell, o por aquel.

19 *Cella,* per, o por aquella.
20 *Conqueria,* per, o por co*n*quistaua, procuraua.
21 *Conquerre,* per, o por conquistar, procurar.
22 *Consegre,* per conseguir, o por alcançar.

[f.DD^{3}]

23 *Carch,* per carrech, o por cargo.
24 *Cauorca,* per coua, o por cueua.
25 *Cusca,* per, o por perezosa, o por empachada.
26 *Cuna,* libre dels mors ques diu axi.

D

27 *De pregon,* per primame*n*t, o por del todo en todo.
28 *Departre,* per, o por departir.
29 *Degra,* per deuria, o por debria.
30 *Delay,* per dir en laltre mon, e por en el otro mu*n*do.
31 *Desastruga,* per, o por desastrada.
32 *Dos,* per dessobre, o por encima.
33 *Desalt,* per tenir desaltar, o descontentame*n*t.

E

34 *Endure,* per dejune, o por ayune d'ello.
35 *Endurar,* per dejunar, o por ajunar de la cosa.
36 *Enuolpa,* per enbolica, o por enbuelue.
37 *Enbasa,* per proueix, o por que haze prouision.
38 *Exorch,* per home, o por ho*m*bre *que* no enge*n*dro.
39 *Enbronch,* per cosa corba.

F

40 *Foure*, per bahina, o por vayna despada.
41 *Feny,* per yom burle.
42 *Fenyer,* per burlar.

H

43 *Hair,* tinch odi, o prench ira.

L

[f.DD^{3}v.°]

44 *Languiment,* per deffalliment.

45 *Leys*, per, o por ella.
46 Lay, per alla en aquell te*m*ps, o por en aq*ue*l tie*m*po.

M

47 *Mercener,* per misericordios.
48 *Mills,* per millor, o por mejor.
49 *Membrar,* per, o por reduzir a memoria.
50 *Ma punya,* per mon degut, o por mi deuer.
51 *Marcit,* per mustiu, o por cosa mustia.
52 *Marfit,* pres, o furtat.
53 *Meriu,* per mereixeu, o por mereceys.

O

54 *Ormar,* adobar la xarcia de la nau.
55 *Ops,* per, o por menester.
56 *Orrupte,* per debades, o por enbalde.
57 *Oy,* per auorriment, odi.

P

58 *Pech,* per ignocent, o por necio.
59 *Pahuruch,* per temeros, o por temeroso.
60 *Pus,* per mes, o por mas.
61 *Prous,* per home oculat, o de gra*n* prouide*n*cia.
62 *Poncell,* per no esser anamorat, o por no hauer sido enamorado.
63 *Puyen,* per treballen, o por trabajan.
64 *Palpebres,* per pestanyes o por las pestanyas de los ojos.

[f.DD^{4}]

R

65 *Rictat,* titol de senyor.
66 *Rou,* per rosega, o por cosa que roe.
67 *Ranart,* per rabosa, o por raposo.
68 *Rost,* per loch pendent.
69 *Romanir,* per restar, o romandre.

S

70 *Si col,* axi com, o assi como.
71 *Sculls,* per roques o penyas.
72 *Sem,* per bibol, o por baldado, o herido de gota coral.
73 *Sem,* per cosa menys acabada, o buyda.
74 *Sema,* per, o por cosa co*n*sumida, o q*ue* se co*n*sume.
75 *Setje,* per siti, o cerco enderredor.
76 *Soport,* per descans.

T

77 *Truffan,* per burlant, o por burlado.
78 *Tebeu,* per no calt ni fret.
79 *Timpes,* per costes, o por montañas.
80 *Tastart,* per temerari y maça audaç.

V

81 *Volp,* rabosa.
82 *Volpell,* engan, o enganyo.

Fi de la taula

[DD[4] v.° i darrer: en blanc].

5. ÍNDEX DE MOTS

+[*abraçar*]: b 29
[*abuirar*] b 21; c 8; e 9
abuirat, ben ~: b 11; c 11; e 12
+ *acertada, mal ~*: b 36
+ *adobar:* e 54
[*afeblit*]: b 10; c 3; e 4
+[*aïrar*]: b 51
[*aïrar*]: e 43 (vegeu *haïrar*)
+[*així*]: e 26
+[*així com*]*:* c 59; e 70
+ *allà en aquell temps:* c 41; e 46
alt: c 2; e 3
+ *altri:* c 5; e 6
[*altrui*]: c 5; e 6
+ *amansar:* b 22
+ *ànima:* b 1; c 1; e 1
[*aptesa*]: c 7; e 8
+ *aquell:* b 4; c 15; c 41; e 16; e 46
+ *aquella:* c 16; e 19
[*ardre*]: c 4; e 5
arma: b 1; c 1; e 1
arreu: b 30
assats: c 6; e 7
astre: e 2
[*atziac*]: c 10; e 11
+ *audaç:* e 80
aulesa: b 37; c 9; e 10
+ *aventurat, ben ~*: b 11; c 11; e 12
+ *avorriment:* e 57
+ *bades, de ~:* vegeu *debades*

+ [*baïna*]*:* b 49; c 36; b 40
benabuirat: vegeu *abuirat, ben ~*
benaventurat: vegeu *aventurat*
+ *bíbol:* c 61; e 72
bomba: c 12; e 13
+ *bon grat:* vegeu *grat*
born b 41; c 13; e 15
bornar: e 14
[*bran*]: c 14; e 16
+ [*buit*]: b 12; b 40; e 73
+ *burlar:* b 14; b 35; c 64; e 42; e 77
+ [*burlar-se*]: b 8; c 37; c 38; e 41
+ [*cald*]: b 15; c 65; e 78
+ *camí:* e 15
+ *candela:* e 17
canela: e 17
[*carc*]: c 20; e 23
+ *càrrec:* c 20; e 23
cavorca: b 38; c 21; e 24
cell: b 4; c 15; e 18
cella: c 16; e 19
cènyer: b 29
+ [*com, així ~*]: vegeu *així com*
[*conquerir*]: c 17; e 20
conquerre: c 18; e 21
+ [*conquistar*]: c 17; c 18; e 20; e 21
consegre: c 19; e 22
+ *conseguir:* c 19; e 22
+ [*consumit*]: c 62; e 74
cor: vegeu *ardre*
+ [*corb*]: c 35; e 39
+ *cosa:* b 30; c 35; c 62; e 39; e 73; e 74
+ [*costa*]: c 66; e 79
+ *cova:* b 38; c 21; e 24
+ [*cremar*]: c 4; e 5
cuna: grafia per *çuna;* vegeu *suna*
+ *curs:* e 15
[*cusc*]*:* b 45; c 22; e 25
+ *debades:* c 48; e 56
+ *dèbil:* c 3; e 4
+ *debilitat:* b 10
+ [*defalliment*]: e 44
+ [*defallir*]: c 39
+ *degut, mon ~*: b 31; c 44; e 50
+ [*dejunar*]: b 16; c 30; c 31; e 34; e 35
[*delai*]: b 27; c 26; e 30
+ *de part dellà:* b 27
+ *departir:* c 24; e 28
departre: c 24; e 28 (vegeu la nota)
de pregon: vegeu *pregon, de ~*
desalt: c 29; e 33
+ *desaltar, tenir ~:* c 29; e 33
+ [*desastrat*]: c 27; e 31
[*desastruc*]*:* b 36; c 27; e 31

+ *descans:* e 76
+ *descontentament:* e 33? (cf. c 29)
+ [*desocupat*]: b 24
+ *dessobre:* c 28; e 31
[*deure*]: b 13; c 25; e 33
+ [*deure*]: b 13; c 26; e 29
+ [*dia de tristesa*]: c 10; e 11
+ [*dir-se*]: e 26
domdar: b 22
dòs: c 28; e 32
[*eixorc*]: c 34; e 38
+ *ella*: b 33; c 40; e 45
[*embassar*]: b 34; c 33; e 37
+ [*embolicar*]: c 32; e 36
[*embronc*]: c 35; e 39
+ [*empatxat*]: b 45; c 22?; e 25?
+ [*enamorat*]: c 53; e 62
[*endurar*]: b 16; c 30; c 31; e 34; e 35
+ *engan:* e 82
+ [*engendrar*]: vegeu *home*
+ *en l'altre món:* vegeu *món*
+ *envergonyit:* b 44
[*envolpar*]: c 32; e 36
[*escull*]: b 7; c 60; e 71
+ *ésser:* c 53; e 62 (vegeu *ser*)
+ *estela:* e 2
+ [*estoc*]: c 14; e 16
[*fènyer*]: b 8; b 35; c 37; c 38; e 41; e 42
+ *fer marrada:* vegeu *marrada*
foure: b 49; c 36; e 40
+ [*fred*]: b 15; c 65; e 78
+ *furtat:* e 52
glot: b 48
+ [*golós*]: b 48
+ *gran: c* 52; e 61
+ *grat, bon* ~: c 2; e 3
+ [*habilitat?*]: c 7; e 8
[*haïrar*]: vegeu aïrar
+ *home oculat:* c 52; e 61
+ *home que no engendra:* c 34 (cf. e 38)
+ [*innocent*]: b 6; c 49; e 58
+ [*ira, prendre* ~]: e 43
[*iréixer*]: b 51
jamés: b 21
languiment: c 39; e 44
lay: c 41; e 46
+ [*lei*]: b 46
[*lent*]: b 47
leys b 33, c 40; e 45
+ *libre*: e 26
lig: b 46
+ [*loc*]: b 7; c 58; e 68
+ *mal acertada:* vegeu *acertada*
ma punya: vegeu *ponya*

marcit: e 51
marfit: b 43; c 45; e 52
marrada, fer ~: c 13; e 14
+ *massa:* e 80
membrar: b 18; c 43; e 49
+ [*memòria, reduir a ~*]: b 18; c 43?; e 49?
+ *menester:* b 25; c 47; e 55
+ [*menys acabat*]: e 73 (vegeu *menyscabat*)
+ *menyscabat:* b 40; [e 73]
mercener: e 47
+ [*merèixer*]: c 46; e 53
[*merir*]: b 23; c 46; e 53
+ [*meritar*]: b 23
+ *més:* c 51; e 60
+ *millor:* b 3; c 42; e 48
mills: b 3; c 42; e 48
+ *misericordiós:* e 47
+ *mon degut:* vegeu: *degut*
+ *món, en l'altre ~*: c 26; e 30
+ [*mor*]: e 26
+ *mustiu:* b 43; c 45; e 51
+ *nau:* b 54
+ [*necessari*]: b 30
+ *ni:* b 15; c 65; e 78
+ *no*: b 15; c 34; c 53; c 65; e 62; e 78
+ *oculat, home ~:* c 52; e 61
+ *odi:* e 57
+ odi, *tenir ~*: e 43
[*oi*]: e 57
ops: b 25; c 47; e 55
ormar: e 54
orrupte: c 48; e 56
palpebra: b 42; c 55; e 64
[*paoruc*]: b 9; c 50; e 59
+ [*part*]: b 7
[*pec*]: b 6; c 49; e 58
+ [*pendent*]: b 7; c 58; e 68
+ [*pereós*]: b 45
+ [*peresós*]: c 22; e 25
+ [*pestanyes*]: b 42; c 55; e 64
poncell: b 32; c 53; e 62
ponya: b 31; c 44; e 50 (vegeu *punya*)
pregon, de ~: b 2; c 23; e 27
+ [*prendre ira*]: vegeu *ira*
+ *pres:* e 52
+ *primament:* b 2; c 23; e 27
+ *prou*: c 6; e 7
prous: c 52; e 61
+ [*proveir*]: b 34; c 33; e 37
+ *providència:* c 52; e 61
punya: vegeu *ponya*
[*punyar*]: b 39; c 54; e 63
pus: c 51; e 60
+ *rabosa*: b 5; b 50; c 57; e 67; e 81

+ [*reduir a memòria*]: b 18; c 43?; e 49?
[*renard*]: b 5; b 50; c 57; e 67
+ [*reposar*]: b 21
+ *restar:* e 69
rictat: e 65
+ [*roca*]: c 60; e 71
+ *romandre:* e 69
romanir: e 69
+ [*rosegar*]: b 20; c 56; e 66
rost: c 58; e 60
[*roure*]: b 20; c 56; e 66
sem: b 12; b 40; c 61; c 62; e 72; e 73; e 74
+ *senyor:* e 65
+ *ser:* b 15 (vegeu *ésser*)
[*setge*]: b 26; c 63; e 75
[*sí com*]: c 59; e 70
+ *siti:* b 26; c 63; e 75
+ *sobre, de ~*: vegeu *dessobre*
+ *[sobreeixir]*: c 8; e 9
soport: e 76
[*suna*]: e 26
+ [*tard*]: b 47
tèbeu: b 15; c 65; e 78
+ *temerari:* e 80
+ *temerós:* b 9; c 50; e 59
+ *temps, allà en aquell ~:* c 41; e 46
+ *tenir desaltar:* c 29; e 33
+ *tenir odi:* vegeu *odi*
[*testard*]: e 80
[*timpa*]: c 66; e 79
+ *títol:* e 65
+ [*tot*]: b 7
+ [*treballar*]: b 39; c 54; e 63
+ [*tristesa, dia de ~*]: vegeu *dia*
[*trufar*]: b 14; c 64; e 77
+ [*ull*]: b 42
[*vague*]: b 24
+ *vanaglòria:* c 12; e 13
+ [*vegada*]: b 19; b 28
+ [*vellaqueria*]: b 37; c 9; e 10
+ [*venciment*]: b 17
vençó: b 17
+ *ventura:* e 2
+ *vergonyós*: b 44
veu: b 19; b 28
volp: e 81
volpell: b 44; e 82
+ *volta*: b 28; b 41
+ *xàrcia:* e 54

6. A TALL DE CONCLUSIÓ

Ben a contracor poso fi a aquesta contribució, deixant de banda aspectes importants;

altrament ultrapassaria massa l'espai que m'ha estat concedit. En primer lloc, haig de renunciar a analitzar lingüísticament les glosses, esbrinant el que aporten al coneixement de la història del lèxic, escatint les errades de comprensió (per exemple, *jamés habuyra*) o les interpretacions fetes a ull *(soport)* o basades simplement en l'antítesi *(cusca)*. Per contrast amb la mesura en què literats i filòlegs han contribuït a la il·luminació de la figura d'Ausiàs March, aquest no tingué gens de sort amb els lingüistes, ni amb els antics ni, menys encara, amb els moderns; alguns han fornit manta explicació fantasiosa. La tasca d'estudiar a fons el cabal lèxic sencer, no solament els vocables obscurs, del gran poeta resta per fer, i no seran pas les maquinetes les que la faran sense un treball previ: convé suprimir dels diccionaris els mots que Ausiàs no va usar mai (per exemple *mou* 'manera'), donar la significació exacta d'altres que sí que va emprar, però que tant els intèrprets d'ahir com els d'avui han equivocat (per exemple, *orrupte, en ~),* o bé les significacions que només els moderns han trabucat *(atziac)*.

Tampoc no m'ha llegut indagar la relació entre les glosses en castellà d'aquests vocabularis i les traduccions de l'època. He omès així mateix de resseguir la influència de l'edició *c* (del 1545 per Carles Amorós) en el vocabulari de J. de Resa (Valladolid 1555) i, al seu torn, la d'aquest darrer en l'edició *e* (del 1560 per Claudi Bornat).

ADDENDA, 1984

En el mateix volum d'homenatge a Pere Bohigas on aparegué aquest meu estudi publicà Albert G. Hauff un utilíssim despullament: *El lèxic d'Ausiàs March: primer assaig de valoració i llista provisional de mots i de freqüències,* «Estudis de Llengua i Literatura Catalanes» (Abadia de Montserrat 1983), VI, pp. 121-224. Sens dubte aquesta contribució servirà per donar un bon impuls a la recerca lexical i filològica del poeta de Gandia. Com confessa l'autor, no pot ésser, però, la concordança definitiva, perquè la tradicció manuscrita és molt dolenta i ens calen encara algunes monografies prèvies per establir amb fonament el que és genuí i el que és espuri. Per altra banda la present llista no duu referències als passatges, degut a l'espai que hauria exigit i que no cabia en les planes d'un article de revista.